

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

การเสด็จเลียบมณฑลภูเก็ต

พ.ศ. ๒๔๗๑

ย

(มท.ภูเก็ต ๒๓๓๑)ย ย (2302 มท.ภูเก็ต ภาพ ร.๗ เสด็จฯภูเก็ต) ย

โ เมืองพังงาทั้งภูเขาและเกาะดูงามน่าดูผิดกับเมืองอื่นโ ย [1]ย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริเช่นนี้ระหว่างที่พระองค์และ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลภูเก็ตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ โ เสมือนว่าทรงจินตนาการได้ว่า

ในกาลต่อมาดินแดนแห่งนี้จะมีชื่อเสียงระบือไกลในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่นิยมของชาวโลก ทั้งๆ ที่ในสมัยนั้น ความสำคัญต่อสยามของมณฑลนี้ ซึ่งประกอบด้วยภูเก็ต พังงา กระบี่ ตะกั่วป่า ตรัง และระนอง อยู่การทำเหมืองแร่ดีบุก และการเป็นดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในดิน สิ้นในน้ำโ ย [2]

การเสด็จ ครั้งนี้เป็น การเสด็จเลียบมณฑลในพระราชอาณาจักรเป็นครั้งที่สองในรัชกาลระหว่างวันที่ ๒๔ มกราคม ถึงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ รวมระยะเวลา ๑๘ วัน

ด้วยไม่มีการจัดพิมพ์จดหมายเหตุการณ์เสด็จพระราชดำเนินครั้งนี้ขึ้นเป็นการเฉพาะ การเรียบเรียงในที่นี้จึงต้องอาศัยข้อมูลดิบที่กรมศิลปากรรวบรวม[3]

ย และจดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน[4]ย ประกอบเป็นหลักในการเรียบเรียงให้เป็นองค์

การเตรียมการเสด็จ

การเตรียมการเสด็จ เริ่มประมาณ ๔ เดือนก่อนการเสด็จฯ จริงโดยจอมพลย สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตย เสนาบดี กระทรวงมหาดไทยทรงเป็นผู้รับพระราชทานพระราชกระแสทรงพระราชปราชญ์ มีมหาอำมาตย์เอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ ย กรมพระดำรงราชานุภาพย อภิรัฐมนตรี และอดีตเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย นายพลเอก พระเจ้าพี่ยาเธอ ย กรมหลวงกำแพงเพชรอัครโยธินย เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และมหาอำมาตย์ไทย หม่อมเจ้าสุษติเดช (ชยางกูร) ย สมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตร่วมประชุม พิจารณาถึงกาลเวลา ระยะเวลา ระยะทาง พาหนะที่ประทับ และค่าใช้จ่าย ตกลงกันว่าให้เริ่มในวันที่ ๒๔ มกราคม เพื่อให้พ้นฤดูฝนในพื้นที่ของมณฑล เป็นต้น สำหรับพระราชพาหนะนั้นให้เป็นโดยรถไฟ เรือพระที่นั่ง และรถยนต์ตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ โดยขบวนรถยนต์พระที่นั่งไปทางรถไฟเป็นการล่วงหน้า เสริมด้วยรถยนต์ของกรมทางและของกระทรวงมหาดไทยสำหรับข้าราชการบริหารและการขนส่งสัมภาระ

เมื่อได้จัดทำร่างกำหนดการเสด็จฯ แล้ว นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย

มีพระราชกระแสพระราชทานลงมาว่าต้องพระราชประสงค์จะทรงมีเวลาออกกำลังพระวรกายโดยการทรงกอล์ฟหรือเทนนิส

ซึ่งจะเป็นโอกาสใหญ่บุคคลผู้มีฝีมือในพื้นที่จะได้พอใจด้วย และวางทรงคุ้นเคยกับการบรรทมบนเรือพระที่นั่งมากกว่าในสถานที่แปลกที่บนบก[5]

ย นับได้ว่าทรงพระกรุณาช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างหรือปรับปรุงสถานที่ประทับ

ต่อมาเมื่อได้ปรับกำหนดการอีกครั้งหนึ่งทูลเกล้าฯ ถวายแล้ว

นอกจากทรงมีข้อทรงสงสัยในประเด็นปลีกย่อยบางประการแล้วได้มีพระราชกระแสขอให้กรมพระดำรงราชานุภาพทรงร่างพระราชดำรัสต่างๆ [6]สุดท้ายในวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๑ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มีพระราชกระแสว่าร่างที่สาม โ ดิแล้วโ ย [7]

สำหรับค่าใช้จ่ายนั้น กรมพระดำรงราชานุภาพ ขณะทรงทำการแทนสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ฯ ขณะเสด็จไปพักผ่อนรักษาพระองค์

ได้ทรงตรวจคัดลงงบประมาณต่อเนื่องมาจนสำเร็จเป็นยอดเงินรวมรวมทุกกระทรวงเป็นเงิน ๑๘๔,๕๐๐ บาท นับว่าต่ำกว่าในครมเสด็จเลียบมณฑลพายัพเมื่อ พ.ศ.

๒๔๖๙ อยู่ ๑,๑๐๖ บาท และจากที่ได้ทรงทูลปรึกษาพระองค์เจ้าศุภโยคเกษม เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ ถึงหลักเกณฑ์การจ่ายเงิน ได้ความว่า โ ก.

ถ้าเสด็จเลียบมณฑล หรือเสด็จยังต่างประเทศ จ่ายเงินแผ่นดินทั้งสิ้น ข. ถ้าเสด็จประพาส จ่ายเงินแผ่นดินเฉพาะแต่เมื่อการก่อสร้างขึ้นเปลี่ยนด้วยการรับเสด็จ

เช่นปลูกสร้างที่ประทับแรมตามระยะทาง เป็นต้น ส่วนการใช้จ่ายในราชสำนัก จ่ายเงินพระคลังข้างที่ ค. ถ้าเสด็จแปรพระราชสำนัก ใช้เงินพระคลังข้างที่ทั้งสิ้นใน

กรมพระดำรงฯ จึงได้ทรงวินิจฉัยตามเกณฑ์ดังกล่าวว่า โ เงินที่จ่ายในการเสด็จเลียบมณฑลครั้งนี้

แม้เงินตามงบประมาณกระทรวงวังก็ขอรับที่จะจ่ายเงินแผ่นดินทั้งสิ้นโ ย [8]

ในการเสด็จฯ ครั้งนั้น มีผู้โดยเสด็จฯ รวมทั้งสิ้น ๙๑ องค์ (คน) เช่นพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นอนุวัตรจาตุรนต์ ราชเลขาธุการในพระองค์ นายพลตรี หม่อมเจ้าอมรทัต

กฤดากร สมุหราชองครักษ์ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิรศักดิ์สุประภาตและหม่อมเจ้าการวิก จักรพันธุ์ (ซึ่งสององค์หลังนี้เป็นเยาวราชวงศ์ในพระราชอุปการะ)

หม่อมเจ้าถาวรมงคลวงษ์ ไชยันต์ แพทย์ประจำพระองค์ หม่อมหลวงคลองไชยันต์ นางสนองพระโอษฐ์ และหม่อมราชวงศ์พันธุ์ทิพย์ เทวกุล นางพระก้านัด เป็นต้น

ระยะทางเสด็จ และพระราชกรณียกิจ

โดยที่มณฑลภูเก็ตอยู่ทางฝั่งทะเลอันดามัน เรือพระที่นั่งจักรีจึงได้ล่องหน้าอ้อมแหลมมลายูไปก่อน ทอดสมอรออยู่ที่ท่าหน้าอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง รถพระที่นั่ง ๒ คัน ก็ได้ล่องหน้าไปก่อนเช่นกันแต่ทางรถไฟ

วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ ทั้งสองพระองค์เสด็จฯ โดยขบวนรถไฟพระที่นั่งจากสถานีหลวงจิตรลดา ขบวนรถไฟมีหัวรถจักรกับอีก ๑๒ รถโบกี้ โดยรถโบกี้พระที่นั่งประทับกลางวันและบรรทมเป็นโบกี้ที่ ๑๐ และ ๑๑ ตามลำดับ [\[9\]](#)

วันที่ ๒๕ มกราคม เสด็จฯ ถึงสถานีพัทลุง มหาอำมาตย์โทหม่อมเจ้าสุภะดิเดช ช่างกูร สมุหเทศาภิบาลเฝ้าฯ อัญเชิญเสด็จเสียบมณฑลภูเก็ต ทรงรถยนต์พระที่นั่งไปยังอำเภอทิวศวรรค ทรงสักการะบูชาพระพุทธรูปในถ้ำและทอดพระเนตรถ้ำ ทรงจารึกพระบรมนามาภิไธยย่อ โ ปปร ๒๔๗๑ โ ที่ปากถ้ำใกล้ โ จปรโ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไว้เมื่อ ร.ศ. ๑๐๘ (พ.ศ. ๒๔๓๓) แล้ว เสด็จฯ ต่อไปยังจังหวัดตรัง ประทับที่ตำหนักโปร่งฤทัยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังถวายพระแสงราชศาสตราประจำเมืองให้ทรงเก็บไว้ระหว่างที่ประทับอยู่ในจังหวัด เสด็จฯ ธารน้ำตกรังจักรีพระบรมนามาภิไธยย่อที่ข้างลำธารแล้ว เสด็จประทับแรมที่พระตำหนักผ่องกาย จังหวัดตรัง [\[10\]](#)

วันที่ ๒๖ มกราคม เสด็จฯ ยังศาลากลางเมืองตรัง ผู้ว่าราชการจังหวัดตรัง (อ.ท. พระอรุณโกวิทวที) อ่านคำถวายชัยมงคล กราบบังคมทูลว่าชาวเมืองทิวศวรรคได้พร้อมใจกันจัดการรับเสด็จด้วยความสวามิภักดิ์ มีพระราชดำรัสตอบความโดยสรุปว่า เป็นพระราชประสงค์ที่จะเสด็จฯ ทรงตรวจตราตามหัวเมืองให้ทั่วทุกมณฑลเพื่อทรงทราบด้วยพระองค์เจ้าถึงกิจการและภูมิสถานบ้านเมือง ตลอดจนคุณลักษณะของพสกนิกร ทรงสังเกตตามทางว่าเป็นพื้นที่เหมาะแก่การกสิกรรม และจังหวัดตรังมีความมั่งมี ชาวเมืองดูเข้มแข็งเบิกบาน โรงเรียนคู่มั่นคง มีนักเรียนชายหญิงจำนวนมาก ทรงขอให้พ่อค้าประกอบการค้าและเที่ยวหาประโยชน์โดยชอบธรรม เมื่อแม่แก่ผู้ที่ขาดแคลน บริจาคทุนบำรุงบ้านเมืองตามควร ส่วนประชาชนพลเมืองก็ขอให้หมั่นเที่ยวประกอบอาชีพ สงวนทรัพย์ไว้ใช้สอยให้เป็นสาระประโยชน์ ประพฤติตนอยู่ในกรอบของกฎหมาย ไม่เบียดเบียนกัน สำหรับพระสงฆ์ก็ควรช่วยเป็นธุระสั่งสอนธรรมปฏิบัติ แต่สิ่งใดที่เกินกำลังความสามารถที่ชาวเมืองจะทำได้ ทรงรับเป็นพระราชภาระ [\[11\]](#) ย จากนั้นเสด็จทอดพระเนตรทุกแผนกที่ศาลากลาง และยังศาลยุติธรรม ช่วงบ่ายเย็น เสด็จฯ โรงพยาบาลและโรงเรียนสตรีของคณะมิชชันนารีอเมริกันแล้ว เสด็จกลับประทับแรมที่พระตำหนักผ่องกาย [\[12\]](#)

วันที่ ๒๗ มกราคม เวลา ๑๐.๐๐ น. ทรงรถยนต์พระที่นั่งไปยังกันตังแล้ว ทรงรถยนต์พระที่นั่งลงลงไปตามลำน้ำถึงเกาะลิบงเวลา ๑๕.๐๐ น. ทรงเรือพระที่นั่งมหาจักรีไปยังจังหวัดระนอง มีพระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน) เสนาธิการราชนาวิก เป็นผู้บังคับทางเรือ เรือเดินทางตลอดคืน

วันที่ ๒๘ มกราคม เวลา ๑๕.๒๐ น. เรือพระที่นั่งถึงอ่าวระนอง ผู้ว่าราชการจังหวัดเฝ้าบนเรือ ประทับแรมบนเรือ

วันที่ ๒๙ มกราคม เช้า ทรงรถยนต์พระที่นั่งเสด็จประพาสลำน้ำปากจีนเสียบฝั่ง บ่าย ทรงเรือกระเชี่ยงมีรถยนต์นั่งตามลำน้ำระนองเทียบที่ท่าเมือง ผู้ว่าราชการจังหวัดเฝ้าฯ แล้วเสด็จฯ โดยรถยนต์พระที่นั่ง มีราษฎรเฝ้ารายทางเป็นอันมาก สูพระที่นั่งรัตนรังสรรค์ ซึ่งเป็นวังเก่าที่ได้รับการซ่อมแซมถวายเป็นที่ประทับแรม เวลาบ่ายเสด็จประพาสบ่อน้ำร้อน ประทับพัลปลาวา ที่ซึ่งตระกูล ณ ระนอง ถวายเครื่องว่าง ตามที่ได้กราบบังคมทูลไว้ล่วงหน้าว่าจะจัดถวายทุกมื้อตลอดเวลาที่ประทับอยู่ในจังหวัดระนอง และได้ทรงตอบรับโดยทรงแจ้งไว้ด้วยว่า ด้วยพระนาภิไธยย่อไม่เป็นปกติ จึงต้องทรงมีพระกระยาหารพิเศษจากห้องเครื่องต้นอยู่บ้าง [\[13\]](#) ระหว่างเสวยมีกระบวนช่างบรรทุกแร่พื้นเมืองเดินแถวผ่านหน้าพระที่นั่งเพื่อทรงถ่ายรูป เวลาค่ำหลังเสวย ประทับทอดพระเนตรการแห่โคมไฟ มหรสพพื้นเมือง และละครพม่า ตามที่จัดถวาย

วันที่ ๓๐ มกราคม เวลา ๑๐.๓๐ น. ประทับพัลปลาวาให้ข้าราชการ พ่อค้า ประชากรราษฎรเฝ้าฯ ผู้ว่าราชการจังหวัด (อ.ท. พระยามรศักดิ์ประสิทธิ์) อ่านคำถวายชัยมงคล พระยาพิชัยนาคร (คอปูเขียน ณ ระนอง) ผู้แทนสมาชิกสกุล ณ ระนอง อ่านคำถวายชัยมงคล เท่าความถึงพระยาดำรงสุจริตมหิศรภักดี (คอซู้เจียง) ต้นสกุล ที่มาจากประเทศจีน ตั้งถิ่นฐาน รับราชการและประกอบกิจการต่างๆปกครองดูแลผู้คน จนมีชื่อเสียงและโภคทรัพย์ โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณสืบมาหลายชั่วคน บุคคลในสกุลนี้จึงมีความจงรักภักดียิ่งและมีความปิติยินดีที่ได้เข้าเฝ้าฯ มีพระราชดำรัสตอบอย่างสอดคล้อง แล้วรับสั่งว่า เมืองระนองมีความสำคัญตรงที่อยู่ ณ เขตชายแดนกับต่างประเทศ มีแร่ดีบุกมาก และมีชนต่างด้าวชาวต่างประเทศมาทำเหมืองอยู่มาก จึงทรงขอให้ข้าราชการเอาใจใส่ปกครองโดยบำรุงรักษามิตรภาพกับหัวเมืองต่างประเทศ และทำนุบำรุงผู้คนทุกจำพวกให้ร่มเย็นเป็นสุข ตั้งตนให้เที่ยงตรงและมีเมตตาอารี ให้ได้รับความยุติธรรมเสมอกันทุกชาติทุกภาษา [\[14\]](#) จากนั้นเสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งไปยังฮวงซุ้ยสกุล ณ ระนอง ทรงวางพวงมาลา ณ ที่ฝังศพพระยาดำรงสุจริต [\[15\]](#) ครั้นเวลา ๑๖.๐๐ น. เสด็จลงเรือพระที่นั่งออกจากอ่าวระนองเดินทางตลอดคืนสู่จังหวัดภูเก็ต

วันที่ ๓๑ มกราคม เวลา ๑๐.๐๐ น. เรือพระที่นั่งถึงอ่าวภูเก็ต เสด็จขึ้นบกไปประทับแรมที่พัลปลาวา เวลาค่ำเสด็จทอดพระเนตรการตกแต่งโคมไฟ

วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ เวลาเช้า เสด็จออกศาลา **รัฐบาล** ม.อ.ท. หม่อมเจ้าสุภะดิเดช **สมุหเทศาภิบาล** มณฑลภูเก็ตอ่านคำถวายชัยแล้วเสด็จทอดพระเนตรสถานที่ราชการโดยที่มีพระราชดำรัสตอบ ความสำคัญว่า โ ด้วยประเพณีการปกครองสยามถือสืบมาแต่โบราณว่า พระเจ้าแผ่นดินกับประชาชนย่อมร่วมทุกข์สุขเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โ จึงได้เสด็จฯ มาเพื่อที่จะได้ทรงทราบกิจการในมณฑลด้วยพระองค์เองเพื่อประกอบพระราชภารกิจ โ ในการปกครองบ้านเมืองให้ประชาชนทั้งหลายในมณฑลนี้มีความสุขยิ่งขึ้นไป โ และรับสั่งเช่นเดิมเกี่ยวกับการที่มิชชันต่างด้าวทั้งจีนและฝรั่งมาทำการขุดแร่ด้วยวิธีขุดที่เจริญขึ้นตามลำดับมา โ ถ้าการค้าขายและการทำเหมืองแร่ได้ผลมาก

รัฐบาลก็ได้ประโยชน์มากขึ้นด้วย ถ้าผลตกต่ำก็ต่ำลงด้วยกัน สำคัญอยู่แต่ให้มีความปรองดองด้วยเห็นอกกันในระวางบุคคลต่างหน้าที่และต่างจำพวก กับช่วยกันรักษาความเรียบร้อยแลความสุขของบ้านเมือง... โย [16]ย เสด็จศาลยุติธรรมประทับบัลลังก์ทรงฟังการชำระคดีถวาย ทรงลงพระบรมนามาภิไธยในคำพิพากษานั้น เวลาบ่ายเสด็จวัดโสมนัสวิหาร ประพาสบริเวณเมืองแล้วไปตามถนนสายตะวันตกถึงอ่าวฉลอง ทอดพระเนตรเรือขุดแร่ดีบุก นายเอ.เสียด หัวหน้าบริษัททุกศาสตร์เบอร์ถวายของแลกราบบังคมทูลชี้แจงกิจการแล้วประทับเรือยนต์ไปทอดพระเนตรเรือขุดทำการขุดแร่ในอ่าว แล้วเสด็จกลับสู่ที่ประทับแรมย [17]

อนึ่ง การทำเหมืองแร่ดีบุก ในสยามเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาต่อเนื่องมา ในยุคแรกใช้แรงงานคนเป็นหลัก แล้วจึงใช้เทคโนโลยีต่างๆ ตามลักษณะเหมืองแต่ละประเภท เช่น เหมืองรูหรือเหมืองปล่องใช้การเจาะรูหรือปล่องให้คนลอดเข้าไปบนหินดินทรายออกมาเพื่อล้าง หาดแร่ เหมืองฉีดใช้เครื่องดูดหินทรายปนแร่ขึ้นมาแล้วฉีดสู่อ่างน้ำ เหมืองสูบและการใช้เรือขุดต้องใช้เครื่องจักรทันสมัยที่มีราคาสูงมาก จึงเป็นของชาวตะวันตกโดยมาก นอกจากนั้น มีเหมืองหอบและเหมืองเจาะเงิน เป็นต้นย [18]ย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงเสด็จทอดพระเนตรการทำเหมืองประเภทต่างๆ ด้วยความสนพระราชหฤทัยและพระราชมานะ ดังจะเห็นได้ต่อไป

วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๐.๑๐ น. เสด็จฯ ตำบลกระทุ ทอดพระเนตรการทำเหมืองแร่ด้วยเรือขุดขนาดใหญ่ของบริษัทกระทุหินจนถึงเวลา ๑๒.๓๐ น. เสด็จกลับ เวลา ๒๐.๐๐ น. เสด็จเสวยพระกระยาหารค่ำที่ศาลารัฐบาล พอดีค่ำจีนและแขกอินเดีย และผู้แทนนายเหมืองแร่เผ้าฯ หัวหน้าพ่อค้าถวายพระพรชัยมงคล มีพระราชดำรัสตอบ ความตอนหนึ่งว่า โอ จีนกับไทยที่จริงเหมือนกันญาติกัน ด้วยร่วมศาสนาแลมีจารีตประเพณีคล้ายคลึงกัน...จีนที่เข้ามาอยู่ในประเทศสยามจึงเข้ากันได้สนิทสนม จนถึงร่วมสมพงศ์มีวงศ์วาทเป็นไทยอยู่ในประเทศสยามเป็นอันมาก...ส่วนตัวเราก็อชอบจีน และปรารถนาจะรักษาประเพณีอันดีซึ่งมีมาแต่โบราณไว้ให้ถาวรสืบไป...พวกแขกชาวอินเดีย ถึงมีมาอยู่ในประเทศสยามน้อยกว่า จำนวนเงินก็ดีไทยเราก็อกว่าเป็นพวกที่ได้มีไม่ตรีกันมาแต่เด็กคำบรรพ ศาสนาและขนบธรรมเนียมต่างๆ ของไทยก็ได้มาจากอินเดียเป็นพื้น...ควรหวังใจได้ว่าจะได้รับความอุปถัมภ์บำรุงในประเทศสยาม ไม่น้อยหน้ากว่าชาวอินเดียไปอยู่ในประเทศอื่น โย [19]

นับเป็นอีกครั้งหนึ่งที่ทรงมีพระราชปรารภถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมแตกกลมกลืนกันในสยามหนึ่งเดียว

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ เวลา ๙.๔๐ น. เสด็จไปตำบลสระแงง (ระแงง) ทอดพระเนตรการทำเหมืองสูบแล้ว เสด็จประพาสน้ำตกกลางและหาดสุรินทร์ แล้วเสด็จกลับสู่ที่ประทับแรม

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๐.๓๐ น. เสด็จยังตำบลนาสิกใกล้หาดสุรินทร์ ทอดพระเนตรการทำเหมืองหอบและเหมืองปล่อง แล้วเสด็จกลับ เวลา ๑๕.๔๐ เสด็จยังอยู่ในเด็คคลับ พอดีค่ำนายเหมืองฝรั่งเผ้าฯ กงสุลอังกฤษหัวหน้าคณะอานาค้าถวายชัย ทรงตอบแล้ว ประทับทอดพระเนตรการแข่งขันลอนเทนนิสแล้ว เสด็จกลับสู่ที่ประทับแรม

อนึ่ง กงสุลอังกฤษกราบบังคมทูลเป็นภาษาอังกฤษ ความสำคัญว่า โย ว่าลึกลงพระมหากษัตริย์คุณอยู่เสมอที่ชาติไทยได้โอบอ้อมอารี...และรู้สึกโอบอ้อมใจนักที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงติดต่อคุ้นเคยกับบ้านเกิดเมืองนอนของข้าพระพุทธเจ้ามาแต่ดั้งเดิม...พระองค์สมเด็จพระบรมราชินีเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งพระอภัยาคัยอันงาม เป็นที่จงรักภักดีแห่งไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั่วไป และได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจร่วมกับได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ด้วยความสง่างามสมกับที่ได้ทรงดำรงพระอิสริยยศอันสูงศักดิ์ โย และได้ทูลเกล้าฯ ถวายทูลเกล้าฯ จากตีบกั้งแห่งและทำด้วยเนื้อโลหะและด้วยฝีมือในภูเกิดเองด้วย มีพระราชดำรัสตอบเป็นภาษาอังกฤษเช่นกัน ความตอนหนึ่งว่า โย ข้าพเจ้าเองก็มีความยินดีที่ได้มาถึงที่นี่ ได้ไปคุุบริษัทต่างๆ ทำการขุดแร่ และได้เห็นวิธีการขุดหาแร่ด้วยตนเอง บริษัทของชาวอังกฤษที่เข้ามาทำการอยู่ในประเทศสยามได้นำเอาวิธีใหม่ๆ เข้ามาใช้ เป็นเหตุใหม่ณฑลนี้และ**พลเมือง**ในประเทศสยามสมบูรณ์ขึ้นเป็นอันมาก นอกจากนั้นบริษัทยังได้เป็นผู้นำความยุติธรรมและ**ความซื่อตรง**ซึ่งกันและกันเข้ามาใช้ในการติดต่อต่างๆ เป็นเครื่องสอนใจแก่คนทั่วไป โย [20]

วันที่ ๖ กุมภาพันธ์ เป็นวันที่ทรงว่างจากพระราชกิจจนกระทั่งเวลา ๑๖.๑๕ น. โปรดให้พ่อค้าพระราชราษฎรเผ้าถวายของ พระราชทานเสมาเงินแก่เด็กชายหญิงที่มาเผ้าทุกวัน[21]ย นับเป็นการทรงแสดงพระเมตตาแก่เด็กอันเป็นพระราชอุปนิสัย

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ เวลา ๙.๓๐ น. เสด็จโดยรถยนต์พระที่นั่งไปตามถนนสายเหนือและถนนบูรจักรที่ตัดใหม่ถึงท่าจัดทรายแล้ว ทรงพระที่นั่งลงเรือขานยนต์ข้ามช่องปากพระไปยังฝั่งท่าหนุ่ย [22]ย อ.ท. พระอาคมคูศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา อานาค้ากราบบังคมทูล ความสำคัญว่า จังหวัดพังงาตั้งอยู่ห่างไกลไปมาค้าขาย และเมื่อการทำเหมืองแร่มีมากขึ้น น้ำพัดทรายที่ล้างออกจากแร่ตามเหมืองไหลลงมากทางเรือ การคมนาคมจึงยากขึ้น แต่บัดนั้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างทางหลวงจากภูเก็ถถึงพังงาและมีเรือสำหรับรับรถข้ามช่องทะเล การติดต่อกันจึงรวดเร็วและสะดวกกว่าแต่ก่อนมาก มีพระราชดำรัสตอบว่า โย เมืองพังงานี้มีทั้งภูเขาและเกาะงามน่าดู ผิดกับเมืองอื่น โย สำหรับทางน้ำที่เดินเขินนั้น โย เราจะคิดพยายามขุดให้เดินดีด้วยวิธีประสานงานกับการที่ได้อนุญาตให้ขุดแร่ดีบุกด้วยใช้เครื่องจักร หวังว่ากรมคมนาคมทางน้ำจะพ้นความลำบากได้ด้วย โย ส่วนทางหลวงนั้น จะได้โปรดให้สร้างต่อไปถึงเมืองตรงทางทิศใต้ จะเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นอีก[23]ย เห็นได้ว่าแม้จะทรงเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ก้ตั้งพระราชหฤทัยจะรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยจะทรงชักชวนให้ผู้ประกอบการเหมืองได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหาอันเกิดจากการทำเหมือง มุ่งสู่ประโยชน์โดยทั่วหน้า

ต่อจากนั้นได้เสด็จยังวัดถ้ำแขวงอำเภอตะกั่วทุ่ง (วัดสุวรรณคูหา) ทรงจารึกพระบรมนามาภิไธยย่อ อนึ่ง ในการเสด็จฯ ถึงเมืองพังงานี้ ได้พระราชทานพระแสงศาสตราสำหรับเมืองพังงา ด้วยยังไม่เคยได้รับพระราชทานมาแต่รัชกาลก่อนๆ เพื่อเป็นที่สักการบูชาต่างพระองค์และใช้ขุดทำ**น้ำพัฒนาสดยา** ตามประเพณี ส่วนที่จังหวัดอื่นๆ ในระยะทางเสด็จฯ ซึ่งได้รับพระราชทานแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ถวายคืนเพื่อทรงเก็บไว้ระหว่งที่ประทับอยู่ในจังหวัดนั้น

และพระราชทานคืนเมื่อเสด็จฯ จากไป

เวลา ๑๖.๐๐ น. เสด็จประพาสเมืองเก่าแล้วเสด็จลงเรือพระที่นั่งจักรีซึ่งทอดอยู่หลังเกาะปันหยี

มีเรือมหรสพมาลอยลำเล่นถวายทอดพระเนตรและมีเรือแต่งโคมรูปสัตว์ต่างๆถวาย ประทับชมบนเรือพระที่นั่งมหาจักรี

และได้เสด็จยังคาดฟ้าเรือทรงถ่ายภาพเกาะปันหยีซึ่งมีหมู่บ้านชาวประมงปลูกสร้างลงในน้ำได้เงาเกาะซึ่งมีลักษณะเป็นก้อนภูเขาซึ่งเป็นที่กำบังลมได้ดี ไปด้วย [24]

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๐.๐๐ น. ทรงเรือยนต์พระที่นั่ง เสด็จดำลัด ณ ตำบลปากน้ำจังหวัดพังงา แล้วเสด็จบนเรือกลางซึ่งทอดอยู่ ณ อ่าวตะกั่วทุ่ง

ทอดพระเนตรการแข่งเรือ แล้วเสด็จกลับสู่เรือพระที่นั่งมหาจักรี เสด็จขึ้นเรือออกไป เสด็จในอย่างช้าเพื่อทอดพระเนตรหมู่เกาะตามระยะทาง[25]

ย จึงจินตนาการได้ว่าได้ทรงบุกเบิกการท่องเที่ยวธรรมชาติในอ่าวพังงาอันงดงามนี้ หลายสิบปีก่อนที่จะได้กลายมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ลือลือมาไปทั่วโลกในปัจจุบัน

วันที่ ๙ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๐.๐๐ น. ทรงเรือยนต์พระที่นั่งออกจากเกาะลิบงเข้าลำน้ำจังหวัดตรังเทียบท่ารถไฟกันตัง เวลา ๑๗.๐๐ น.

มีกรมพระดำรงราชานุภาพเฝ้ารับเสด็จฯ ด้วย จากนั้น อ.ต. พระยาสุรพลพิพิธ ผู้ว่าราชการจังหวัดตรังเสด็จฯ ไปพระตำหนักผ่อนกาย เวลา ๑๖.๐๐ น.

เสด็จตำบลสระพังซึ่งเป็นสระใหญ่อยู่กลางมีป่าล้อมรอบ เสวยที่พลับพลา ทอดพระเนตรรอบบริเวณแล้ว เสด็จกลับสู่พระตำหนักผ่อนกายที่ประทับแรม

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ เวลา ๙.๔๕ น. เสด็จฯ ทอดพระเนตรทางหลวงที่จะทำต่อไปถึงจังหวัดกระบี่และพังงา เสด็จถึงถ้าเขาปินะอำเภอห้วยยอด ทอดพระเนตรแล้ว

ทรงจารึกพระบรมนามาภิไธยที่ถ้ำ เสด็จกลับที่ประทับแรม

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ เวลา ๙.๐๐ น. เสด็จออกพระตำหนักผ่อนกายแล้ว เสด็จขึ้นรถไฟพระที่นั่งเคลื่อนจากสถานีตรังเพื่อกลับคืนสู่พระนคร ประทับแรมบนรถไฟ

วันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๗.๓๕ น. รถไฟพระที่นั่ง ถึงสถานีหลวงจิตตรลดา เจ้านายและข้าราชการเฝ้าฯ รับเสด็จ

ทรงได้รับโทรเลขเมื่อเสด็จถึงหัวหินจากสมุหเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตแสดงความปลื้มปิติเป็นล้นเกล้าฯ ที่ได้เฝ้าแทนใกล้ชิดและถวายพระพรชัยมงคล

ทรงมีพระราชโทรเลขตอบความตอนหนึ่งว่า

โ ขอบใจชาวมณฑลภูเก็ตทุกชาติทุกชนบรรอดศักดิ์อีกครึ่งหนึ่ง...ฉันได้มีความพอใจทั้งการต้อนรับที่ได้เห็นความเจริญมีตามจังหวัดที่ได้ไปทุกแห่งโ ย [26]

สรุป

การเสด็จเสียบมณฑลภูเก็ตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ ครั้งนี้ เป็นครั้งที่ ๒ หลังการเสด็จเสียบมณฑลฝ่ายเหนือและมณฑลพายัพใน พ.ศ. ๒๔๖๙

แม้ว่าครั้งนี้จะทรงใช้เวลาน้อยกว่าครั้งก่อนแต่ด้วยการเตรียมการอย่างดี จึงสำเร็จลุล่วงได้โดยไม่มีความติดขัด ทั้งด้วยงบประมาณที่ประหยัด

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี

ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานาประการที่ประทับใจแก่อาณาประชาราษฎร์ในทุกตำแหน่งแห่งที่ในมณฑลภูเก็ต

ตลอดจนชาวต่างชาติที่มาทำมาหากินอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภาร

ที่สำคัญได้ทอดพระเนตรกิจการทางเศรษฐกิจหลักในมณฑลคือการทำเหมืองแร่ดีบุกอย่างละเอียด ทั้งได้ทอดพระเนตรภูมิประเทศอันงามตามธรรมชาติ

และดูเหมือนว่าจะได้ทรงมีพระราชวิสัยทัศน์ว่าดินแดนแห่งนี้จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศในเวลาต่อมา

จึงได้มีพระบรมราชโองบายที่จะทำนุบำรุงการคมนาคมและแก้ไขความเสียหายอันเกิดจากการทำเหมืองให้ธรรมชาติกลับคืนดี

การที่ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรภูมิสถานบ้านเมืองและทรงทำความคุ้นเคยกับผู้คนในมณฑลนี้ จึงนับว่ามีอันสูงส่งต่อปัจจุบันนี้ผู้เกิดและพังงา ตลอดจนถึง

เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระบือนาม ซึ่งควรค่าแก่การรักษาไว้ให้มีความสมดุลกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

อ้างอิง

1. ย ย ย ย [กระโดดขึ้น↑](#)ย ศิลปากร, กรม. (๒๕๔๓) . พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสียบมณฑลภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า , หน้า ๑๘๐.

2. ย ย ย ย [กระโดดขึ้น↑](#)ย พงทิธสถาน ชุมพล, ม.ร.ว. (๒๕๔๘) . เบิกฟ้ามณฑลภูเก็ต THE SKY OPENS OVER PHUKET. เอกสาร ประกอบนิทรรศการ.

กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบันพระปกเกล้า, หน้า ๑.

3. ย ย ย ย [กระโดดขึ้น↑](#)ย ศิลปากร, กรม. (๒๕๔๓) . พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสียบมณฑลภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

4. ย ย ย ย [กระโดดขึ้น↑](#)ย บรรเจิด อินทจันทร์ยง (บรรณารักษ์). (๒๕๓๗). จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ (ภาคปลาย). กรุงเทพฯ: วชิรชนกการพิมพ์.

5. ย ย ย ย [กระโดดขึ้น↑](#)ย ศิลปากร, กรม. (๒๕๔๓) . พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสียบมณฑลภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า , หน้า

๓๕-๓๖.

6. ย ย ย ย [กระโดดขึ้น↑](#)ย ศิลปากร, กรม. (๒๕๔๓) . พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสียบมณฑลภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า , หน้า ๔๕.

บรรเจิด อินทุจันทร์ยง (บรรณานิกร). ๒๕๓๗. จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ (ภาคปลาย). กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การ พิมพ์.

พฤทธิสถาน ชุมพล, ม.ร.ว. (๒๕๔๘). เบิกฟ้ามณฑลภูเก็ต THE SKY OPENS OVER PHUKET. เอกสาร ประกอบนิทรรศการ. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบัน พระปกเกล้า.

พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. (๒๕๔๘). เบิกฟ้ามณฑลภูเก็ต THE SKY OPENS OVER PHUKET. เอกสารประกอบนิทรรศการ. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสถาบันพระปกเกล้า.

ศิลปากร, กรม. (๒๕๔๓). พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเลียบมณฑลภูเก็ต. กรุงเทพฯ: สถาบัน พระปกเกล้า.

ย

ดึงข้อมูลจาก "http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การเสด็จเลียบมณฑลภูเก็ต_พ.ศ._๒๔๗๑&oldid=12393"

[วิกิพีเดีย](#)

ประวัติศาสตร์ ย [ประวัติศาสตร์](#)

ร.7

รัชกาลที่ ๗

ร.๗

เสด็จภูเก็ต

พระเจ้าแผ่นดิน

ถนนศักดิ์เดชนัน

[ฉบับ PDF เป็น JPG ร.7 เสด็จภูเก็ต](#)